

SZEKÉR NÓRA

Aki nincs ellenünk, az velünk van? Az aczéli kultúrpolitika logikája, állambiztonsági vetülete és a kitörési pontok

A Kádár János nevével fémjelzett korszakra az egyik leggyakrabban használt fogalom a konszolidáció. A magyar kommunista párt az 1956-os forradalom leverése és megtorlása után, 1963-tól lépett erre az útra. Ennek jegyében a társadalom kezelésére új munkamódszer – ahogy a párt maga nevezte: „szövetségi politika” – került kidolgozásra. Ennek alapelvei vezérfonalat jelentettek az állambiztonsági munkában, a propagandában, a kultúrpolitikában, a gazdaságpolitikában, meghatározták a hatalomgyakorlás minden vonatkozását.

Ennek a politikának az egyik fő stratégiája Aczél György volt. Alapelve, hogy a hatalom potenciális ellenzékével nem kell feltétlenül konfrontálódni, ugyanakkor a különböző szellemi irányzatoknak még szűkre szabottan sem szabad biztosítani az autonómiát. Aczél kultúrpolitikája nem riadt vissza a „pártszerűtlen” eszközöktől, akár pártérzékenységet sértő alkotásokat is engedélyezett, sőt még inspirált és jutalmazott is. Aczél azonban ezzel nem – egyfajta kultúrpolitikusi küldetéstől vezérelve – a korlátozott viszonyok között a magyar kultúra lehetőség szerinti kiteljesítését akarta elérni, hanem hatalomtechnikusként azt a létező legnagyobb mozgásteret kívánta megteremteni, ami a hatalom számára a legnagyobb biztonságot nyújtja a társadalmi elégedetlenségből fakadó feszültségek kezelésére. Ehhez kapcsolódott az is, hogy a nem kommunista alapokon gondolkodó „szövetségekkel” a Kádár-rendszer csakis egyéni szinten, az összetartozás tudatának feladása mellett tartotta elképzelhetőnek a kiegyezést. Ebből fakadt, hogy a rendszerrel való konfrontálódás mögött, akár egy szerző szilenciumáról, akár egy lap betiltásáról, vagy egy önálló folyóirat beindításáért folyó küzdelemről volt szó, nem önmagában a „radikális” gondolatok megfogalmazása állt, hanem sokkal inkább az önszerveződés és a közösség jogáért folyó küzdelem.

Az előadás azt kívánja bemutatni, hogy Aczél György kultúrpolitikája a mindennapi szinten milyen mozgásteret jelentett a magyar értelmiség

számára, és ennek nyomán a rendszerváltozásig hatóan az ellenzéki politizálásnak milyen stratégiái alakultak ki. Miután ezt a stratégiát erősen befolyásolták a diktatúra működtetésében fontos hatalmi tényezőt jelentő titkosszolgálatok, arra is ki kívánok térni – az állambiztonsági munkamódszert oktató és orientáló belső tanulmányok alapján –, hogy a háttérből az állambiztonság hogyan segítette az „aki nincs ellenünk, az velünk van” jelmondat jegyében működő politikát, betekintést adva ezzel „a szövetségi politika” nyilvánosság előtt nem vállalt oldalába.